

Inbreng verslag van een schriftelijk overleg

Binnen de vaste commissie voor Economische Zaken hebben de onderstaande fracties de behoefte vragen en opmerkingen voor te leggen aan de Minister van Economische Zaken over het zesde actieprogramma Nitraatrichtlijn en de KringloopWijzer.

De fungerend voorzitter van de commissie,
Ziengs

Adjunct-griffier van de commissie,
Konings

Inhoudsopgave

I	Vragen en opmerkingen vanuit de fracties	2
	Vragen en opmerkingen van de leden van de VVD-fractie	2
	Vragen en opmerkingen van de leden van de CDA-fractie	4
	Vragen en opmerkingen van de leden van de D66-fractie	5
	Vragen en opmerkingen van de leden van de GroenLinks-fractie	8
	Vragen en opmerkingen van de leden van de SP-fractie	9
	Vragen en opmerkingen van de leden van de ChristenUnie-fractie	11
	Vragen en opmerkingen van de leden van de PvdD-fractie	12
	Vragen en opmerkingen van de leden van de SGP-fractie	13
II	Antwoord / Reactie van de Minister	15
III	Volledige agenda	15

I Vragen en opmerkingen vanuit de fracties

Vragen en opmerkingen van de leden van de VVD-fractie

De leden van de VVD-fractie hebben met belangstelling kennisgenomen van de brief waarin gesproken wordt over de inzet van de onderhandelingen voor het zesde actieprogramma Nitraatrichtlijn. Deze leden willen benadrukken dat het verkrijgen van een derogatie van groot belang is voor de sector. Het verliezen van de derogatie zal niet alleen voor de sector tot negatieve gevolgen leiden, ook het milieu is niet gebaat bij het verliezen van de derogatie. Zij gaan ervan uit dat de Minister dit onderschrijft.

De leden van de VVD-fractie hebben nog een aantal vragen naar aanleiding van deze brief, maar realiseren zich ook dat de onderhandelingen over het nieuwe actieprogramma nog moeten starten. Het vastleggen van het fosfaatplafond van 172,9 miljoen kilogram zien deze leden dan ook als onderdeel van een groter geheel. Zij zullen het uiteindelijke pakket aan maatregelen in zijn totaliteit wegen en beoordelen. Kan de Minister een inschatting geven wanneer er meer duidelijkheid is over de resultaten en de uiteindelijke goedkeuring van de Europese Commissie? Vindt de mogelijke goedkeuring van het zesde actieprogramma nog voor het eind van het jaar 2017 plaats?

Zoals de leden van de VVD-fractie eerder hebben aangegeven, zou het vastleggen van het fosfaatplafond overbodig moeten zijn als er meer ruimte wordt geboden aan innovatieve ontwikkelingen, zoals het onttrekken van fosfaat uit dierlijke mest en dit als grondstof te gebruiken, het gebruik van mineralenconcentraat en mest die buiten het Nederlandse milieu wordt afgezet. Gezien de eerdere brieven vanuit het kabinet gaan deze leden ervan uit dat de Minister tijdens de komende onderhandelingen inzet op het vervallen van het fosfaatproductieplafond als voorwaarde in de derogatiebeschikking. Indien de Europese Commissie vasthoudt aan een productieplafond, hebben zij begrepen dat de Minister wil bespreken of mest die aantoonbaar buiten de Nederlandse landbouw

en of buiten het Nederlandse milieu wordt gebracht, buiten de berekening van de voor het plafond relevante productie kan worden gehouden of dat het plafond met die hoeveelheid kan worden opgehoogd. Klopt het dat in andere lidstaten de export wordt gesaldeerd van de opgave? Zo nee, kunt u specifiek ingaan op de situatie in Vlaanderen?

Kan de Minister aangeven waarom de Europese Commissie nog voordat de inhoudelijke onderhandelingen beginnen een claim legt op het vastleggen van het fosfaatplafond? De leden van de VVD-fractie vragen dit ook omdat voor de drie grootste sectoren, de pluimvee-, varkens- en de melkveehouderij, een wettelijke borging is van dierrechten of per 1 januari aanstaande fosfaatrechten. Kan de Minister aangeven waarom de Europese Commissie die dubbele verankering wil vastleggen en waar deze vandaan komt?

Recent is de evaluatie van de Meststoffenwet gepubliceerd, waarin wordt aangegeven dat de huidige sturingsfilosofie tegen grenzen aanloopt.¹ Deelt de Minister de mening dat er in de afgelopen periode forse (generieke) stappen zijn gezet in het terugdringen van de belasting van grond- en oppervlaktewater en dat in grote delen van het land de Europese norm van 50 milligram nitraat per liter wordt behaald? Deelt de Minister de mening dat voor de volgende stappen en op specifieke locaties maatwerk nodig is om doelen te behalen? Zo nee, waarom niet? Kan de Minister aangeven of hij bereid is in het actieprogramma ruimte te claimen voor regio- en grondsoort-gebonden maatwerk waarbij er ook ruimte komt voor pilots om ontwikkelingen en resultaten in de praktijk te toetsen?

Een delegatie van de vaste commissie voor Economische Zaken heeft op 15 september 2017 een werkbezoek gebracht aan Vlaanderen waarbij het Vlaams mestbeleid is besproken. Het mestbeleid in Vlaanderen onderscheidt zich op een aantal punten van het Nederlandse mestbeleid. De leden van de VVD-fractie constateren dat met name het creëren van draagvlak onder boeren door in te zetten op samenwerking als positief punt is opgevallen. Is de Minister bereid op dit punt van onze «buren» te leren? Een ander punt dat deze leden onder de aandacht willen brengen is de hoeveelheid metingen die plaatsvinden. Onder het mom van «meten is weten», lokaal en regionaal maatwerk en bijsturen waar nodig wordt er veel meetwerk verricht. Kan de Minister aangeven hoe hij hier tegenover staat?

Tot slot willen de leden van de VVD-fractie een nadrukkelijk pleidooi houden voor een goede landbouwpraktijk. Dat betekent dat deze leden vragen om in het actieprogramma ook rekenschap te geven aan goed bodembeheer, het vakmanschap van de boer en niet in de laatste plaats draagvlak onder de boeren. Het bodembeheer vraagt aandacht in het licht van de hoogproductieve en efficiënte landbouw waar de Nederlandse boeren en tuinders goed in zijn.

De leden van de VVD-fractie hebben nog enkele vragen over de KringloopWijzer. De KringloopWijzer is een managementinstrument waarbij ondernemers hun bedrijfsvoering kunnen optimaliseren. Deze leden betreuren dat er sinds 2011 wordt gewerkt aan dit instrument en dat deze nog steeds niet kan functioneren als een verantwoordingssysteem voor het fosfaatrechtenstelsel. Dit is niet alleen in het belang van de melkveesector en de individuele boer, maar ook voor verbeteringen in het kader van het milieu. De melkveesector is aan zet om het instrument te ontwikkelen, tegelijkertijd moet de overheid duidelijk aangeven aan welke

¹ Planbureau voor de Leefomgeving, Evaluatie Meststoffenwet 2016: Synthesrapport (2017).

voorwaarden voldaan moet worden om als verantwoordingssysteem te kunnen functioneren. Zij vragen aan de Minister of hij kan aangeven of het de sector nu voldoende duidelijk is aan welke voorwaarden voldaan moet worden (en op welke manier getoetst wordt of deze voorwaarden geborgd zijn). De Minister schrijft in zijn brief over een gezamenlijke aanpak waarbij besluitvorming aan een nieuw kabinet is. Kan de Minister aangeven welke stappen er op korte termijn gezet gaan worden in deze gezamenlijke aanpak? Tot slot heeft de Minister aangegeven een pilot te willen starten. Kan de Minister aangeven of de omvang van de pilot, zoals nu aangegeven, voldoende is qua omvang om de resultaten te vertalen naar beleid, het hanteren van de KringloopWijzer als managementinstrument en voor het toetsen van de handhaving?

Vragen en opmerkingen van de leden van de CDA-fractie

De leden van de CDA-fractie hebben kennisgenomen van de brieven over de voortgang en resultaten van verschillende dossiers op het gebied van het mestbeleid, onder meer de KringloopWijzer. Hierover hebben deze leden nog vragen.

De leden van de CDA-fractie benadrukken dat de KringloopWijzer van belang is voor de melkveesector, zodat efficiënte benutting van nutriënten en ondernemerschap wordt beloond. Is de Minister van mening dat het goed zou zijn als de KringloopWijzer door de sector niet alleen als managementtool, maar ook als verantwoordingsmechanisme gebruikt kan gaan worden? Zo nee, waarom niet? Zij vragen de Minister welke gegevens achteraf niet te controleren zijn en hoe dat ondervangen zou kunnen worden. Kan gewerkt worden met monsternamen en accountsverklaringen? Zo nee waarom niet? Is de Minister bereid een pilot mogelijk te maken en de sector te ondersteunen bij het opzetten van een uitgebreide pilot KringloopWijzer waaraan melkveebedrijven van alle soorten en maten door het hele land (de leden van de CDA-fractie denken aan circa 2.500 bedrijven) mee kunnen doen? Zo nee, hoe kan volgens de Minister een grote pilot eruit gaan zien?

De leden van de CDA-fractie vragen hoe het staat met de behandeling van de bijzondere omstandigheden of knelgevallen in het fosfaatreductieplan 2017 en voor de invoering van fosfaatrechten. Deelt u de mening dat het voor deze bedrijven belangrijk is dat zij op korte termijn inhoudelijk beoordeeld worden door de Rijksdienst voor Ondernemend Nederland (RVO) en daarmee duidelijkheid krijgen of zij hun bedrijf kunnen voortzetten onder het fosfaatrechtenstelsel dat op 1 januari 2018 ingaat? Want in tegenstelling tot het fosfaatreductieplan, waar sprake is van een korting, mogen onder het fosfaatrechtenstelsel bedrijven niet meer produceren zonder rechten die ze krijgen op basis van de referentie of als knelgeval. Wanneer verwacht de Minister dat de knelgevallen beoordeeld zijn voor het fosfaatreductieplan en voor de invoering van een stelsel van fosfaatrechten? Komen bedrijven die op de referentiedatum nog geen melkveebezetting hadden wel in aanmerking voor de knelgevallenregeling als nieuw gestart bedrijf in fosfaatreductieplan 2017 en in het fosfaatrechtenstelsel? Zo nee, waarom niet? Wanneer wordt de Regeling bijzondere omstandigheden (artikel 12 van de Regeling fosfaatreductieplan 2017) aangepast aan de brief van 15 september jl. (Kamerstuk 33 037, nr. 223) en kan de Minister deze delen met de Kamer?

De leden van de CDA-fractie constateren dat de invoering van het fosfaatrechtenstelsel pijn doet bij een groot aantal bedrijven. Als voorbeeld halen deze leden Noordoost-Twente aan. Dit gebied kenmerkt zich door een kleinschalig coulisselandschap met negen Natura 2000-gebieden, waarvoor ook hectares landbouwgrond zijn ingeleverd of

moeten worden ingeleverd. De huidige wetten raken de ondernemers in dit gebied zwaar. De leden van de CDA-fractie vragen de Minister of hij voor dit soort gebieden en bedrijven mogelijkheden ziet voor flankerend beleid. Daarnaast vragen deze leden een stand van zaken ten aanzien van de afhandeling van bezwaar en beroep inzake de fosfaatreferentie en het fosfaatreductieplan 2017.

De leden van de CDA-fractie vragen de Minister of hij bereid is om de motie-Geurts (Kamerstuk 21 501-32, nr. 978) alsnog uit te voeren. Deelt u de mening dat in tegenstelling tot het fosfaatreductieplan 2017, waarvan de vleesveesector is uitgezonderd, de vleesveesector wel onderdeel uit te laten maken van het stelsel van fosfaatrechten negatieve effecten heeft voor deze kleine, duurzame sector, omdat zij hierdoor moet concurreren met de melkveesector? Kunt u in beeld brengen welke negatieve gevolgen het heeft voor de vleesveesector? Bent u bereid met de vleesveesector in gesprek te gaan om te bekijken of de vleesveesector uitgezonderd kan worden van het fosfaatreductiestelsel en tegen welke voorwaarden? Zo nee, waarom niet?

De leden van de CDA-fractie vragen naar de reactie van andere EU-lidstaten op de presentatie van Nederland in het Nitraatcomité. Deze leden vragen daarnaast om een laatste stand van zaken ten aanzien van deze onderhandelingen.

De leden van de CDA-fractie vragen wat het doel is van de Nitraatrichtlijn Water en van de Kaderrichtlijn Water (KRW). Deze leden dachten dat deze tot doel hadden de waterkwaliteit te borgen, daarom waren deze leden verbaasd te lezen dat de voormalige Staatssecretaris van Economische Zaken aangaf dat het actieprogramma Nitraatrichtlijn niet gaat om waterkwaliteit, maar om het realiseren van een goede landbouwpraktijk.² Kan de Minister aangeven of de beoogde goede landbouwpraktijk, waarnaar de Minister stelt dat gestreefd wordt, niet tot doel heeft de verbetering van de waterkwaliteit? Ook gezien er gemiddeld gezien geen fosfaatoverschot is, wat duidt op een goede landbouwpraktijk, vragen zij de Minister om te verduidelijken waarom in het actieprogramma niet wordt gekeken naar lokale omstandigheden zoals ijzerhoudend kwel. Zouden de lokale omstandigheden en maatwerk juist niet leidend moeten zijn in het volgende actieprogramma, zoals geadviseerd door het Planbureau voor de Leefomgeving (PBL)? Welke mogelijkheden ziet de Minister om naar Vlaams voorbeeld met een gebieds- en bedrijfsgerichte aanpak het Deltaplan Agrarisch Water (DAW) zodanig te ondersteunen dat meer lokale analyse en met sneltesten naar nitraatresidu gekeken kan worden waar de overschrijdingen zijn en wat de oorzaak is, zodat lokaal maatwerk mogelijk wordt om de waterkwaliteit te verbeteren?

De leden van de CDA-fractie vragen de Minister tot slot of een inschatting gemaakt kan worden op welke termijn maatregelen effect hebben op het grondwater.

Vragen en opmerkingen van de leden van de D66-fractie

De leden van de D66-fractie hebben met interesse kennisgenomen van de diverse brieven. Naar aanleiding hiervan hebben deze leden nog enkele vragen.

² Antwoord op vragen van het lid Dijkgraaf over het onderzoek waaruit blijkt dat ijzerhoudend grondwater fosfaat in landbouwgebieden minder schadelijk maakt, Aanhangsel Handelingen 2016–2017, nr. 2736.

De leden van de D66-fractie constateren dat een aanzienlijke inspanning noodzakelijk is om het grondwater tot de wettelijke voorgeschreven kwaliteit te komen. Om uitspoeling van nitraat en fosfaat naar het grond- en oppervlaktewater te voorkomen, verwijst de regering naar de Delta-aanpak Waterkwaliteit en Zoetwater.³ In de bijlage bij de intentieverklaring van 16 november 2016 staat dat «de dalende trends voor stikstof en fosfor op meetlocaties in landbouwgebieden over de periode 2011–2014 niet overal doorzetten, op sommige plekken stagneert het of zelfs sprake is van een toename van de concentraties zoals in delen van Noord Nederland.» En in hetzelfde stuk: «In de huidige situatie voldoet ongeveer 50% van de oppervlaktewaterlichamen en van het grondwater aan de norm voor fosfor en voor stikstof. De prognoses voor 2027 zijn uiteenlopend. De trends tot en met 2014 dalen op de meeste plaatsen, maar op sommige plekken stagneert het of is er zelfs sprake van een toename van de concentraties.» En: «Het DAW, geïnitieerd door de landbouwsector zelf, biedt handvatten voor regionaal maatwerk, maar lijkt op dit moment nog te vrijblijvend en in beperkte mate bij te dragen aan het oplossen van de regionale waterkwaliteitsopgave. Met de Delta-aanpak geven partijen gezamenlijk een extra impuls aan het DAW. Hierbij zijn van belang de financiering, het delen van goede voorbeelden en concrete resultaatafspraken.» Deze leden concluderen hieruit dat de maatregelen onder het zesde actieprogramma ingrijpender moeten zijn dan onder de vorige actieprogramma's, wil Nederland aan de wettelijke normen kunnen voldoen. In de voorgenomen aanpak spreekt de regering niet alleen van maatwerk, maar ook van verfijning, bijvoorbeeld op het gebied van de fosfaattoestand van landbouwgrond en de gebruiksnormen. Tegelijkertijd stelt de regering dat de milieueffecten pas op termijn zichtbaar zullen zijn. De leden van de D66-fractie constateren een discrepantie tussen voornoemde intentieverklaring en het concept van het zesde actieprogramma Nitraatrichtlijn. Is de Minister nog steeds van mening dat de Deltaplan Agrarisch Waterbeheer (DAW) te vrijblijvend is? Zo ja, waarom is hij dan voornemens de drinkwatervoorziening toe te vertrouwen aan de DAW? Kan de Minister inzicht geven in de huidige doelmatigheid, bereikte resultaten en financiële benutting binnen het DAW? Kan de Minister aangeven wat de stand van zaken is van acties uit de bijlage bij de intentieverklaring van 16 november 2016 ten aanzien van mest en nutriënten? Op welke wijze gaat de regering de regie voeren over deze gedifferentieerde aanpak? Hoe beoordeelt de Minister in dat verband «voldoende voortgang per 1 januari 2019» van de invulling van het DAW? Welke generieke maatregelen heeft de Minister achter de hand als maatwerk onvoldoende van de grond komt?

In de Kamerbrief over de voortgang van de invulling van het zesde actieprogramma Nitraatrichtlijn (Kamerstuk 33 037, nr. 222) geeft de Staatssecretaris van Economische Zaken aan: «Indien op 1 januari 2019 onvoldoende voortgang is bereikt, dan zullen de verantwoordelijke overheden (Rijk en provincies) in samenwerking bezien welke noodzakelijke maatregelen dan genomen worden om mest-gerelateerde knelpunten in de drinkwaterwinningen op te lossen.» Kan de Minister aangeven waarom niet wordt gekozen voor een resultaatverplichting waarbij automatisch dwingende maatregelen volgen – indien onvoldoende resultaat wordt gehaald met de vrijwillige benadering van het DAW – waardoor zeker wordt gesteld dat wordt voldaan aan de doelen van het zesde actieprogramma Nitraatrichtlijn voordat ook de looptijd van dat programma is gepasseerd?

³ Intentieverklaring Delta-aanpak Waterkwaliteit en Zoetwater tussen overheden, maatschappelijke organisaties en kennisinstituten (bijlage bij Kamerstuk 27 625, nr. 379).

De leden van de D66-fractie hebben nog meer vragen over Kamerstuk 33 037, nr. 222. In de brief geeft de Staatssecretaris van Economische Zaken aan: «Verder zal in het kader van de Delta-aanpak Waterkwaliteit en Zoetwater onderzocht worden waar en in welke omstandigheden bufferstroken, aanvullend op de reeds bestaande teeltvrije en mestvrije zones, doeltreffend en doelmatig kunnen zijn in het verminderen van af- en uitspoeling van nutriënten naar het oppervlaktewater. Besluitvorming over de inzet van bufferstroken zal mede op basis van die analyse plaatsvinden.» Kan de Minister toezeggen dat dit onderzoek tijdig is afgerond om per 1 januari 2018 als maatregel binnen het zesde actieprogramma opgenomen te kunnen worden? Zo nee, waarom niet? Wanneer voorziet de Minister besluitvorming?

Vanwege de betekenis van het bodembeheer voor water richt DAW zich niet alleen op water maar veelal op een integrale aanpak inclusief de bodem, althans dat stelt de regering in haar brief over het waterbeleid (Kamerstuk 27 625, nr. 379). De leden van de D66-fractie vragen welke concrete acties zijn genomen in het DAW op het gebied van bodemkwaliteit. Deze leden zijn voorstander van bodem verbeterende maatregelen op landbouwbedrijven. Dit gaat niet alleen uitspoeling tegen, maar kan ook een bijdrage leveren aan de klimaatopgave en opname van stikstof verbeteren. De Minister wijst terecht op de problematiek van het scheuren van grasland, dat in zekere zin door de vorige actieprogramma's is bevorderd. De regering noemt echter geen concrete maatregelen.

Blijvend grasland is goed voor zowel het tegengaan van uitspoeling, klimaat als biodiversiteit en vormt naar de mening van de leden van de D66-fractie de sleutelfactor in het slagen van het volgende actieprogramma. Op welke wijze gaat de regering concreet de bodem centraal stellen in het volgende actieprogramma? Op welke wijze denkt de regering het nodeloos scheuren van grasland tegen te gaan? Op welke wijze wil de regering het telen van maïs tegengaan in die gebieden waar dat bodemkundig tot problemen leidt? Deze leden vragen of de Minister bereid is alleen derogatie te verlenen aan agrarische ondernemers die naast 80% grasland alleen gewassen verbouwen met een lage uitspoeling, zoals wintertarwe of gras. Zo nee, waarom niet? Is de regering in dat verband bijvoorbeeld bereid te onderzoeken welke gevolgen het beperken van de derogatie tot blijvend grasland als uiterste maatregel zou hebben en hoe dat ingevoerd zou kunnen worden?

Kunstmest

De leden van de D66-fractie zouden graag inzicht krijgen in de (voorlopige) resultaten van deze pilot. Kan de Minister die reeds geven? Op welke wijze is de Minister van plan deze pilot voort te zetten, al dan niet uit te breiden? Daarnaast geeft de Minister aan dat Nederland streeft «naar mogelijkheden om meststoffen uit dierlijke mest te produceren, mits deze van voldoende kwaliteit zijn en een werkzaamheid hebben vergelijkbaar met kunstmestproducten». Deze leden zijn van mening dat verdere doorontwikkeling van mineralenconcentraten uit dierlijke mest wenselijk is. Kan de Minister verduidelijken waar hij nog onvoldoende kwaliteit en werkzaamheid ten aanzien van reguliere kunstmestproducten ziet? Hoe bevordert hij het wegnemen van dat verschil?

In welke mate biedt de Nitraatrichtlijn de mogelijkheid om, al dan niet via het actieprogramma, de mogelijkheid om de verhouding tussen kunstmest en dierlijke mest te verschuiven in de richting van dierlijke mest?

Bodempaspoort

De leden van de D66-fractie vragen of de Minister bekend is met het grondpaspoort, zoals de provincie Noord-Brabant dat heeft ingevoerd. Ziet hij mogelijkheden om ter voorbereiding van bewustwording over het belang van de bodem ook het kader van het zesde actieprogramma een grond- of bodempaspoort in te voeren?

KringloopWijzer en het stelsel van fosfaatrechten

In de Kamerbrief over de voortgang van de invulling van het zesde actieprogramma Nitraatrichtlijn (Kamerstuk 33 037, nr. 222) geeft de Minister aan waardering te hebben voor inzet van de zuivelsector om milieuverliezen te reduceren met behulp van de KringloopWijzer. De D66-leden delen deze waardering en staan zeer positief tegenover initiatieven vanuit de sector om duurzaamheid te vergroten en milieuverliezen te reduceren. Echter, deze leden lezen dat de Minister onvoldoende overtuigd is van de KringloopWijzer als verantwoordingsmiddel, en ook niet verwacht dat aan de voorwaarden zal zijn voldaan voor de invoering van het nieuwe fosfaatstelsel. Daarbij formuleert de Minister enkele knelpunten, maar concrete stappen om deze knelpunten aan te pakken ontbreken. Deze leden zouden echter wel graag een middel ontwikkeld zien voor bedrijfsspecifieke verantwoording. Zij vragen de Minister om inzicht te geven in de voortgang van de ontwikkeling van de KringloopWijzer, en in de maatregelen die de hij neemt om de zuivelsector te ondersteunen in hun ambitie om milieuverliezen tegen te gaan middels de KringloopWijzer.

De leden van de D66-fractie merken op dat de regering een kleinschalige pilot aankondigt met betrekking tot de bedrijfsspecifieke verantwoording met behulp van de KringloopWijzer. Is het juist dat de KringloopWijzer in potentie de fraudedruk ten opzichte van de huidige vrije bewijsleer BEX kan verkleinen? Op welke wijze is de sector bereid via de private kwaliteitssystemen controles uit te voeren om eventuele fraude bij het invoeren van de KringloopWijzer tegen te gaan? Hoe ziet het daarbij horende private sanctieregime eruit?

Vragen en opmerkingen van de leden van de GroenLinks-fractie

De leden van de GroenLinks-fractie hebben kennisgenomen van brieven over de voortgang om te komen tot een zesde actieprogramma Nitraatrichtlijn. Deze leden hebben nog enkele vragen hierover.

De leden van de GroenLinks-fractie zijn verbaasd over het keer op keer uitstellen van het toezenden van het concrete zesde actieprogramma. Wat is de reden hiervan geweest? Is er voldoende tijd om, indien de Kamer aanpassingen wenst op het nog te ontvangen concept-actieprogramma, deze nog op tijd door te voeren? Zo nee, hoe denkt de Minister dat te kunnen oplossen?

De leden van de GroenLinks-fractie zijn blij dat het zesde actieprogramma Nitraatrichtlijn een bijdrage gaat leveren aan de realisatie van de doelen van de Kaderrichtlijn Water. De huidige rapportages van het PBL geven aan dat deze doelen nog ver weg zijn en dat dit grotendeels komt door de landbouw. Er is weinig tot geen vooruitgang geboekt de afgelopen jaren in het oppervlaktewater. Op zand- en lössregio's zijn er nog uitspoelingsconcentraties van hoger dan 50mg/l nitraat naar het grondwater en is meer dan zestig procent van het zoete water Eutroof.

Erkent de Minister dat Nederland de verplichting heeft om uiterlijk in 2027 alle doelen van de Kaderrichtlijn Water te voldoen? Erkent de Minister

tevens dat met huidige maatregelen dit niet wordt gehaald en dat dus extra inzet nodig is? En welke kwantitatieve doelen stelt de Minister voor zesde actieprogramma? Deze leden attenderen de Minister graag erop dat bij de introductie van Kaderrichtlijn Water in 2000 de bedoeling was dat het Nederlandse water in 2015 voldoende schoon en gezond zou zijn. Het zou onacceptabel zijn als we na 12 jaar uitstel in 2027 niet zouden voldoen aan de KRW. Deelt de Minister deze mening?

De leden van de GroenLinks-fractie maken zich zorgen over waterwingebieden. Deze leden zijn ervan geschrokken dat in waterbedrijven de afgelopen jaren veel grondwaterwinpunten in Oost- en Zuid Nederland ernstig waren vervuild met meststoffen. Dit heeft geleid tot sluiting van 21 waterwinpunten omdat zuivering te kostbaar werd. Deze leden zijn tevreden dat het extra beschermen van waterwingebieden aandacht heeft bij de Minister. Deze leden schrikken wel van de vrijblijvendheid hiervan, want in de brief van 4 juli jongstleden (Kamerstuk 33 037, nr. 219) wordt aangegeven er niet wordt overgegaan tot aanvullende maatregelen, maar de verantwoordelijkheid bij de agrarische ondernemers in de intrekgebieden wordt gelegd. De voormalige Staatssecretaris van Economische Zaken gaf aan dat indien op 1 januari 2019 onvoldoende voortgang hierop is bereikt, men over gaat tot maatregelen. Zij horen graag wat wordt verstaan onder «voldoende voortgang», zodat zowel voor politiek als voor de sector duidelijk is welke doelen dienen te worden behaald.

De leden van GroenLinks-fractie constateren dat er wordt aangestuurd op veel experimenten in het zesde actieprogramma. De voormalige Staatssecretaris van Economische Zaken gaf in zijn brief aan dat hij gedurende de looptijd van het zesde actieprogramma het stelsel van fosfaatgebruiknormen wil veranderen en verbeteren. Deze leden constateren dat het dus uiterst onzeker is hoeveel milieuwinst zal worden geboekt in het zesde actieprogramma. Hoe past deze terughoudendheid en onzekerheid van milieuwinst bij de eerdere constatering dat er extra inzet nodig is om KRW te halen en drinkwaterwingebieden te beschermen? Is de Minister bereid om het zesde actieprogramma nog voor inwerkingtreding onafhankelijk te toetsen wat de te verwachten (milieu)effecten zijn? Zo nee, waarom niet?

De leden van de GroenLinks-fractie zijn tevens benieuwd welke gevolgen de snelgroeiende geitensector in Nederland heeft voor het fosfaatplafond. Zijn er prognoses van de groei van de geitensector en de gevolgen voor het fosfaatplafond? Zo nee, is de Minister bereid om hier onderzoek naar te doen?

De leden van de GroenLinks-fractie willen graag dat de Minister aangeeft welke maatregelen worden genomen om mestfraude tegen te gaan. Het PBL gaf dit jaar aan dat er veel meer mest wordt uitgereden dan er wordt opgegeven, wat zou duiden op fraude. Wordt het harder aanpakken van mestfraude onderdeel van het zesde actieprogramma? Wordt de Nederlandse Voedsel- en Warenautoriteit (NVWA) op dit punt versterkt, zodat er meer controles plaatsvinden? Zo nee, waarom niet? Tijdens het rondetafelgesprek over mestfraude op 22 juni 2017 zijn signalen geuit dat fraude gemakkelijk kon plaatsvinden omdat het mestbeleid zo complex is. Herkent de Minister deze geluiden?

Vragen en opmerkingen van de leden van de SP-fractie

De leden van de SP-fractie hebben kennisgenomen van de verschillende brieven van de Minister op het gebied van het zesde actieprogramma Nitraatrichtlijn. Voor deze leden staat het belang van schoon oppervlaktewater en schoon grondwater voorop. Een tweede belang is het behoud van de derogatie voor Nederland. Beide zijn uiteraard nauw met elkaar

verbonden. De verdere groeimogelijkheden van de sector moeten wat de leden van de SP-fractie betreft als ondergeschikt aan deze doelen worden gezien.

De leden van de SP-fractie zijn geschrokken van de conclusies die het PBL trekt in de Evaluatie meststoffenwet 2016.⁴ Het PBL stelt dat ondanks de voortgang die is geboekt en de beperkte mogelijkheden die er zijn, met name als het gaat om de Kaderrichtlijn Water, de huidige regelgeving en handhavingspraktijk tegen haar grenzen aan loopt. De huidige doelstellingen voor het jaar 2027 dreigen op dit moment niet gehaald te worden. Deze leden vragen of de Minister dit oordeel van het PBL deelt.

De leden van de SP-fractie zijn terughoudend als het gaat om inzet van de KringloopWijzer als middel om de mestproblematiek onder controle te krijgen. Hoewel zichtbaar is dat in de sector grote stappen zijn gemaakt, is de kritiek van NVWA en de RVO op het gebied van borging van de juiste gegevens en handhaving valide. Daar komt bij dat op andere terreinen de wenselijkheid van zelfregulering van de sector terecht ter discussie is komen te staan. Deze leden maken zich zorgen dat een hypothetisch wondermiddel een structurele oplossing voor het mestprobleem (specifiek vermindering van de Nederlandse veestapel) in de weg staat. Zij vragen zich eveneens af hoe een overgangssituatie en pilotstatus voor het invoeren van de KringloopWijzer (zoals gevraagd door LTO Nederland, het Nederlands Agrarisch Jongeren Kontakt en de Nederlandse Zuivelorganisatie) zich verhoudt tot het halen van de eisen in de Kaderrichtlijn Water en het behouden van de derogatie. Kan de Minister zich hierover uitspreken?

De leden van de SP-fractie hebben vernomen dat de Unie van Waterschappen stelt dat strenge (mest)regelgeving nodig is op het gebied van stikstof en fosfor om eutrofiëring van het oppervlaktewater tegen te gaan in lijn met de Kaderrichtlijn Water. De landbouw is via bemesting verantwoordelijk voor ongeveer de helft van de fosfor en stikstof in regionale wateren. Deelt de Minister het standpunt van de Unie van Waterschappen dat strengere mestregelgeving nodig en wenselijk is?

De leden van de SP-fractie stellen vast dat bij discussies over mestbeleid er vaak met zorg wordt gesproken over de toekomstmogelijkheden om mest naar bijvoorbeeld Duitsland te blijven exporteren. Deze zorg wordt echter zelden concreet. Heeft de Minister concrete aanwijzingen dat in onze buurlanden in de nabije toekomst mogelijk mestexport verder aan banden wordt gelegd?

In de elfde derogatierapportage zoals deze naar de Europese Commissie is verzonden (Kamerstuk 33 037, nr. 220) geeft de Staatssecretaris van Economische Zaken op pagina 3 aan: «Van de 1.330 derogatiebedrijven die op de derogatievoorwaarden zijn gecontroleerd, zijn op 301 bedrijven één of meerdere afwijkingen vastgesteld met betrekking tot de derogatievoorwaarden. (...) Na de mogelijkheid tot herstel voldeden uiteindelijk 189 bedrijven nog steeds niet aan de voorwaarden.» Kan de Minister bevestigen dat de controlesystematiek van de NVWA representatief is voor alle derogatiebedrijven? Deelt de Minister de zorg voor de kwaliteit van water en leefomgeving indien 14,2% van de bedrijven niet aan de derogatievoorwaarden voldoet? Hoe gaat de Minister dit percentage in het volgende Actieprogramma significant verlagen?

⁴ Planbureau voor de Leefomgeving, Evaluatie Meststoffenwet 2016: Syntheserapport (2017).

Vewin, de Vereniging van drinkwaterbedrijven in Nederland, ziet grote problemen in 40 grondwaterbeschermingsgebieden waar normen voor nitraat en de Kaderrichtlijn Water worden overschreden of dreigen te worden overschreden, specifiek veroorzaakt door de mestproblematiek. De kwaliteit van het drinkwater staat op verschillende plekken onder druk. Vewin vraagt zowel om generieke maatregelen als gebiedsgerichte maatregelen van de overheid. De leden van de SP-fractie vragen hoe de Minister reageert op de noodkreet van onze drinkwaterbedrijven. Welke generieke maatregelen ziet de Minister op het gebied van mestwetgeving om de Kaderrichtlijn Waterdoelstellingen alsnog te behalen? Acht de Minister het bovenwettelijk maatwerk dat wordt aangekondigd in Kamerstuk 33 037, nr. 219 werkelijk afdoende wanneer de drinkwaterbedrijven hier duidelijk over twijfelen?

De leden van de SP-fractie hebben vernomen dat zowel het PBL als Vewin als de Unie van Waterschappen aandacht vragen voor de mogelijkheden van een meer regionale aanpak van landelijke mestwetgeving, omdat bodem en water in verschillende gebieden sterk kunnen verschillen, en dat geldt ook voor de vormen van landbouw in deze gebieden. Hoe ziet de Minister deze pleidooien voor een meer regionale aanpak en staat deze niet haaks op de pleidooien voor een bedrijfsspecifieke aanpak zoals deze in de KringloopWijzer vorm vinden?

De Unie van Waterschappen stelt dat het Deltaplan Agrarisch Waterbeheer op dit moment te vrijblijvend is en dat waterschappen op dit moment alleen extra maatregelen kunnen stimuleren, niet afdwingen. De leden van de SP-fractie vragen of de Minister mogelijkheden ziet in meer wettelijke bevoegdheden voor de waterschappen om het Deltaplan ten uitvoering te kunnen brengen. Welke concrete maatregelen kunnen we op dit gebied verwachten?

De leden van de SP-fractie hebben vernomen dat het PBL uit verschillende bronnen sterke aanwijzingen heeft voor mestfraude. Zowel de samenleving als de landbouwsector ondervinden hier grote hinder van. Verschillende organisaties, waaronder de Unie van Waterschappen, vragen om een grotere inzet van de NVWA (ook specifiek in capaciteit) om dit probleem aan te pakken. Kan de Minister dit toezeggen?

De leden van de SP-fractie zouden de Minister tot slot willen vragen een update te geven van de onderhandelingen in Brussel aangaande de derogatie.

Vragen en opmerkingen van de leden van de ChristenUnie-fractie

De leden van de ChristenUnie-fractie van de hebben kennisgenomen van de kabinetsbrieven over het zesde actieprogramma Nitraatrichtlijn en de KringloopWijzer. Deze leden stellen enkele vragen.

Voortgang zesde actieprogramma Nitraatrichtlijn

De leden van de ChristenUnie-fractie hechten bij de inzet bij het zesde actieprogramma Nitraatrichtlijn aan gericht regionaal maatwerk, in gebieden waar de normen voor waterkwaliteit overschreden worden. Tegelijkertijd hechten de leden aan maatregelen die bijdragen aan de goede landbouwpraktijk, goed bodembeheer en bodemvruchtbaarheid, waardoor minder uit- en afspoeling van fosfaat en nitraat plaatsvindt, de waterkwaliteit verbetert en goede gewasopbrengsten kunnen worden gerealiseerd. Is dit ook de basis van de Nederlandse inzet?

De leden van de ChristenUnie-fractie lezen dat op 11 september jl. een presentatie in het Nitraatcomité is gegeven van de milieuresultaten. Wat is de uitkomst van deze bespreking? Deze leden lezen bovendien dat in oktober nadere informatie zal worden gegeven over de voortgang van het zesde actieprogramma en het verkrijgen van een nieuwe derogatie. Hoe ziet het tijdpad er de komende tijd uit, als vervolg op de presentatie van 11 september?

KringloopWijzer en het stelsel van fosfaatrechten

De leden van de ChristenUnie-fractie hechten belang aan de mogelijkheid van bedrijfsspecifieke verantwoording om kringlopen op een verantwoorde manier te sluiten op bedrijfsniveau. In de toelichting van het aangenomen amendement Geurts/Dik-Faber (Kamerstuk 34 532, nr. 40) wordt de wenselijkheid uitgesproken om binnen acht maanden na het aannemen van het wetsvoorstel de ministeriële regeling voor te leggen, om de effecten van de generieke korting in 2018 te verzachten. Op dit moment is de KringloopWijzer al verplicht voor alle melkleverende leden via NZO. Welke actie wordt ondernomen om de KringloopWijzer aan de criteria te laten voldoen, zodat deze op basis van de Meststoffenwet kan worden aangewezen via ministeriële regeling? Op welke termijn verwacht de Minister dat aan de criteria kan worden voldaan? Deze leden vinden het wenselijk om in lijn met het doel van het amendement om in 2018 een pilot te starten met een substantieel aantal bedrijven om borging en handhaving van de KringloopWijzer te testen, als methode voor bedrijfsspecifieke verantwoording in het kader van de wet. Is de Minister hiertoe bereid? Is hij bereid om hierover richting de sector zo snel mogelijk duidelijkheid te geven?

Vragen en opmerkingen van de leden van de PvdD-fractie

De leden van de Partij voor de Dieren-fractie hebben de brief over de voortgang en resultaten van verschillende dossiers op het gebied van het mestbeleid gelezen, evenals de brieven over het zesde actieprogramma Nitraatrichtlijn en de elfde derogatierapportage, en constateren opnieuw dat het nogal een gedoe is om met een veel te grote veestapel binnen de milieunormen te blijven. Deze leden willen daarom graag een aantal kritische opmerkingen maken en enkele vragen stellen.

De leden van de Partij voor de Dieren-fractie vragen of het kabinet kan bevestigen dat er in Nederland iedere dag boeren aan het werk zijn die nog over het vakmanschap beschikken om bodems gezond te houden en weerbare gewassen te telen die geen bestrijdingsmiddelen nodig hebben, zonder gebruik te maken van derogatie? Kan het kabinet bevestigen dat biodynamische boeren met hun gesloten kringlopen, beperkte veestapel, gewasrotatie, goed bodembeheer en zorg voor de (agro)biodiversiteit, van nature binnen de natuur- en milieuraanvoorwaarden weten te opereren, zonder dat de overheid allerlei uitzonderingen voor hen moet zien te regelen of bureaucratische systemen moet zien op te tuigen, te faciliteren of te borgen en te controleren? Waarom kiest het kabinet niet voor het vakmanschap van boeren die weten hoe je binnen ecologische grenzen kunt werken als uitgangspunt van het landbouwbeleid? Waarom wordt in plaats daarvan de maatschappij belast met milieuschade en hoge kosten voor bureaucratie en een ambtenarenapparaat dat voortdurend aan het werk moet zijn om de Nederlandse landbouw, die aantoonbaar ver buiten de ecologische grenzen opereert, steeds nét binnen de beperkte milieudoelstellingen te krijgen zodat de sector weer even door kan? Deze leden lezen dat de belangenbehartiger van de gangbare, industriële landbouw (LTO Nederland) niet eens tevreden is met alle inspanningen die de overheid zich heeft getroost om de gangbare landbouw maximaal

ongemoeid te kunnen laten. Het draagvlak voor het mestbeleid verdwijnt, zo schrijft de organisatie. Dat zou je stank voor dank kunnen noemen. Kan het kabinet bevestigen dat zij de gangbare landbouw de afgelopen jaren, of zelfs decennia, geen beperkingen heeft opgelegd die niet nodig of onontkoombaar waren gelet op de (minimale) verplichte milieuraandvoorwaarden als het gaat om het mestbeleid? Zo nee, op welk moment en op welke wijze hebben de kabinetten Rutte of Balkenende de gangbare boeren dan meer beperkingen opgelegd dan strikt noodzakelijk was voor het halen van minimale milieudoelen of het behoud van de derogatie? De leden van de Partij voor de Dieren-fractie zijn zeer benieuwd.

Ook zijn de leden van de Partij voor de Dieren-fractie erg benieuwd naar de structurele belasting van het overheidsapparaat ten behoeve van dit mestbeleid, evenals naar de administratieve en bureaucratische lasten van dit beleid. Kan het kabinet dat inzichtelijk maken? En ligt het niet voor de hand de vertegenwoordigers van de gangbare landbouw helder voor te houden dat dit is waar het op neerkomt als er niet gekozen wordt voor een kleinere veestapel, en als men koste wat kost wil blijven vasthouden aan de derogatie? Deze leden kiezen voor een gezonde landbouw, met boeren die nog weten hoe dat moet en laten zien wat werkelijk vakmanschap is. Wie, net als LTO Nederland en het kabinet, blijft kiezen voor agro-industrie zal moeten accepteren dat er voortdurend botsingen zullen blijven met milieugrenzen – en dat er geen lange termijnperspectief kan worden gegeven aan degenen die daarin werkzaam zijn. Om nog maar te zwijgen over het afnemende maatschappelijk draagvlak.

Vragen en opmerkingen van de leden van de SGP-fractie

Actieprogramma Nitraatrichtlijn

De leden van de SGP-fractie hebben enkele vragen naar aanleiding van het werkbezoek van de vaste commissie voor Economische Zaken aan Vlaanderen over het Vlaamse mestbeleid.

Vlaanderen heeft veel meer meetpunten om de waterkwaliteit van het grondwater en het oppervlakte in landbouwgebieden te meten. Daarnaast wordt gebruik gemaakt van metingen van het nitraatresidu van percelen. Deze meetgegevens worden niet alleen gebruikt voor de rapportages richting de Europese Commissie, maar ook bij uitvoering van het beleid en bij de handhaving. Op basis van nitraatmetingen worden focusgebieden vastgesteld en daarbinnen focusbedrijven. Bij het nemen van maatregelen en bij handhaving van normen ligt het zwaartepunt bij de focusgebieden en de focusbedrijven en blijven niet probleemgebieden buiten schot. Via inzet van het Coördinatiecentrum Voorlichting duurzame Bemesting (CVBB) wordt door aanvullende metingen in probleemgebieden geprobeerd de oorzaken van normoverschrijdingen op te sporen. Op deze wijze is er een doelgerichte prikkel voor bedrijven om zich in te zetten voor daadwerkelijke verbetering van de waterkwaliteit en wordt het vakmanschap gestimuleerd. De nuchtere constatering van de Belgen was dat het niet zo moeilijk is om op papier de mestboekhouding sluitend te krijgen, zeker voor grote bedrijven, terwijl de praktijk heel anders is. Door metingen meer centraal te stellen, krijgen «fraudeurs» minder ruimte. Hoe kijkt de Minister tegen deze werkwijze van Vlaanderen aan? Is het de inzet van de Minister om metingen een veel belangrijkere plaats in de uitvoering en de handhaving van het mestbeleid te geven? Is het de inzet van de regering om af te stappen van generieke aanscherping van normen en te kiezen voor een veel meer gebiedsgerichte aanpak van normoverschrijdingen?

In Vlaanderen wordt verder gewerkt met gewasderogaties. De leden van de SGP-fractie hebben eerder aandacht gevraagd voor het benutten van een dergelijke mogelijkheid. Wat is de inzet van de Minister met betrekking tot de derogatie?

De leden van de SGP-fractie hebben vernomen dat onderzoek in de provincie Zeeland laat zien dat, ondanks het feit dat het gemiddelde organische stof gehalte van akkerbouwgrond niet afneemt, dat bij ongeveer twee derde van de akkerbouwpercelen wel het geval is. Akkerbouwers geven aan dat de huidige mestwetgeving een belangrijke belemmering is om voldoende organische stof aan te voeren.⁵ Deze leden lezen dat het de inzet van de regering is om op bouwlandpercelen met de fosfaattoestand «hoog» ruimte te bieden voor meer gebruik van bodemverbeterende meststoffen met een hoog organische stof gehalte. Is de Minister bereid dit ook te doen voor de fosfaattoestand «neutraal»?

De inzet van de regering was om fosfaat die door verwerking en export buiten de Nederlandse landbouw afgezet wordt niet mee te tellen voor het fosfaatplafond, zo lezen de leden van de SGP-fractie. De Europese Commissie heeft inmiddels aangegeven dat het nationaal vastleggen van een plafond voor de mestproductie voorwaarde is voor het verkrijgen van een nieuwe derogatie. Deze leden horen graag wat de inzet is (geweest) met betrekking tot het niet meetellen van het genoemde fosfaat voor het fosfaatplafond. Welke ruimte geeft de Europese Commissie hiervoor? Zet de Minister, indien nodig, in op het niet meetellen van fosfaat dat in de vorm van mestkorrels geëxporteerd wordt naar landen die kampen met tekort aan fosfaat?

De leden van de SGP-fractie constateren dat het plan-MER voor het zesde actieprogramma pas in het najaar zal worden doorlopen, terwijl eerder was aangegeven dat dit al voor de zomer zou gebeuren. Wat is de reden van deze vertraging? Kan de Minister enig inzicht geven in de opstelling van de Europese Commissie?

De leden van de SGP-fractie vragen of de Minister bereid is de presentatie zoals die gegeven is in het Nitraatcomité van 11 september jl. naar de Kamer te sturen.

Fosfaatrechten

De leden van de SGP-fractie hebben enkele vragen over het gebruik van de KringloopWijzer in het kader van het fosfaatrechtenstelsel. Op dit moment mogen bedrijven voor het bepalen van de bedrijfsexcretie al gebruik maken van de Bedrijfsspecifieke Excretie (BEX). De meer accurate Kringloopwijzer mag echter nog niet gebruikt worden voor bedrijfsspecifieke excretie berekeningen in het kader van het fosfaatrechtenstelsel. De Minister wil per 2018 nog geen ruimte bieden voor deze KringloopWijzer en denkt nog na over een pilotproject. Deze leden hebben nog enkele vragen. Is voor inzet van de KringloopWijzer nog aanpassing van de Meststoffenwet nodig? Zo ja, welke? Sectorpartijen zijn nog bezig met de uitwerking van een borgingsprotocol. Is het voldoen aan de randvoorwaarden naar de inschatting van de Minister hiermee binnen handbereik? Waarom zou dit niet voor 1 januari 2018 geregeld kunnen zijn? Deelt de Minister de mening dat het niet de vraag moet zijn of er een pilot komt, maar hoe? Wil de Minister ten minste ruimte geven voor een voldoende brede pilot?

⁵ «Unieke dataset geeft inzicht in verloop organische stof», website De Boerderij (<http://www.boerderij.nl/Akkerbouw/Nieuws/2017/8/Unieke-dataset-geeft-inzicht-in-verloop-organische-stof-175700E/>).

De leden van de SGP-fractie constateren dat bij de toekenning van fosfaatrechten en het bepalen van de generieke korting uit wordt gegaan van de forfaitaire excretienormen zoals vastgelegd in bijlage D van het Uitvoeringsbesluit Meststoffenwet. Deze leden constateren echter ook dat het afgelopen jaar via het voerspoor een reductie van de fosfaatexcretie is bereikt die nog niet verwerkt is in de forfaitaire excretienormen die bij invoering van de fosfaatrechten gehanteerd worden. Is de Minister bereid dit alsnog mee te nemen, zodat de generieke korting naar beneden bijgesteld kan worden?

De leden van de SGP-fractie vinden dat tot nu toe onvoldoende gevolg is gegeven aan de aangenomen motie Geurts c.s. (Kamerstuk 21 502-32, nr. 978) die vraagt om een werkgroep die de impact van fosfaatrechten op de vleesveesector in kaart brengt en naar oplossingen zoekt. Een dergelijke werkgroep is er nog niet gekomen. Is de Minister bereid om serieus met de vleesveesector de mogelijkheden te onderzoeken om vleesveebedrijven uit te zonderen van de fosfaatrechten? Is de Minister bereid om van zijn bevoegdheid om middels een ministeriele regeling vrijstelling of ontheffing te verlenen, gebruik te maken als daarmee vleesveebedrijven van de fosfaatrechtenregeling zijn uit te zonderen? Dat laatste lijkt mogelijk te zijn als in het I&R-systeem het gebruiksdoel gekoppeld wordt aan individuele dieren.

II Antwoord / Reactie van de Minister

III Volledige agenda

Voortgang en resultaten van verschillende dossiers op het gebied van het mestbeleid. Kamerstuk 33 037, nr. 222 – Brief regering d.d. 07-09-2017, Minister van Economische Zaken, H.G.J. Kamp.

Voortgang invulling zesde actieprogramma Nitraatrichtlijn. Kamerstuk 33 037, nr. 219 – Brief regering d.d. 04-07-2017, Staatssecretaris van Economische Zaken, M.H.P. van Dam – Voortgang invulling zesde actieprogramma Nitraatrichtlijn.

Elfde derogatierapportage zoals deze naar de Europese Commissie is verzonden. Kamerstuk 33 037, nr. 220 – Brief regering d.d. 06-07-2017, Staatssecretaris van Economische Zaken, M.H.P. van Dam – Elfde derogatierapportage zoals deze naar de Europese Commissie is verzonden.